

SLÖJAN, OBAMA OCH 30-ÅRIGA KRIGET

Ett påpekande om externa och interna krafter åtföljt av synpunkter på Terrorn, Afghanistan, Pakistan och *Baracks* nya krigsstrategi

av

Mats Parner

”Talibanismen’ är en i verklig mening reaktionär rörelse kännetecknad av etnisk chauvinism, könsapartheid och våldsförhållande. Rörelsens sex år vid makten innebar en målmedveten etnisk rensningspolitik som inte står de post-jugoslaviska kriget efter. Under talibanregimen genomfördes också en konsekvent åtskillnad mellan könen, alltid med kvinnor som förlorande part. Men ingenting av detta är det pågående krigets kärnpunkt. Själva kärnan är i stället talibanernas omedelbara kopplingar till al Qaida och till Pakistan.”

(Ur Hans Lödens docentföreläsning i Karlstad den 16 september 2009)

☞ Av George W Bush lärde vi oss att Förenta Staterna inte bara sökte utrota terrorismen i Afghanistan. Nej, man kämpade även för sanning och rätt, för att låta flickorna gå i skola, för att befria kvinnorna från slöjans tygväggar, för en evig fred och ytterst för demokratin. Också i den svenska debatten har liknande tongångar varit regel snarare än undantag, både i media och i de falare partihögkvarteren.

Kruxet är, givetvis, att ingenting av allt detta goda låter sig genomdrivas av *utifrån* kommande aktörer. Demokratiska landvinningar kan inte bombas fram. Med den sortens metoder tenderar resultatet nittionio gånger av hundra att bli det motsatta.

I själva (frigörelse)verket har de nyssnämnda målen, åtminstone hittills, visat sig mycket svåra att uppnå även för de reformvänliga krafter som på naturlig väg kunnat arbeta *inifrån* och nere på marken snarare än uppe bland slöjmolnen. För att illustrera den tesen skall vi nu vända åter till Afghanistans glada 1920-tal. Det årtiondet var i bokstavlig mening omvälvande för Landet mitt i världen, och mycket av vad som då skedde gör den tragiska händelseutvecklingen under senare tidsperioder mera begriplig.

I koncentrat såg 20-talet ut som följer:

Efter det tredje engelsk/afghanska kriget 1919 hamnade den unge och västerländskt influerade Amanullah Khan överst på tronen sedan hans dagars upphov, dåvarande konungen, mist livet i ett attentat. Den nye härskaren ville framstå som en Atatürks like. Tillsammans med sin gemål Soraya Tarzi, och med svärfadern Mahmud Tarzi i rollen som grågrön eminens, lanserade han därför ett omfattande reformprogram. Det karga bergslandet skulle industrialiseras, kultiveras, moderniseras, utvecklas och väckas upp ur sin medeltida slummer.

I allehanda nävar spottades det som aldrig förr, och ingen kunde missta sig på reformatörernas goda vilja. Åtskilligt påbörjades, och ett och annat hann även slutföras.

En ny konstitution såg dagens ljus. Afghanistan fick också ett rådgivande och (delvis) folkvalt parlament liksom ett civilt domstolsväsen. Slavarbete i alla former kriminaliserades. Barnhem uppfördes, flickskolor startades, sjukhus och kliniker byggdes, en polisakademi inrättades,

och lärare från bl a Italien och Frankrike importerades. Studenter, inte minst kvinnliga sådana, fick möjlighet att studera utomlands (i fr a Turkiet). Skattesystemet organiserades om, och tullarna sågs över. År 1922 kunde en stolt finansminister presentera den första rikstäckande budgeten.

Drottning Soraya T har ibland kallats "*den första muslimska feministen*". Hon kastade slöjan i protest mot det reaktionära prästerskapet och dettas förlegade regler – och manade i samma nu sina medsystrar att följa exemplet. Resultatet blev att västerländskt inspirerade klädseder vann insteg i städerna. Heltäckande kvinnodräkter och slöjor försvann inte med självklar automatik, men de blev sällsyntare. Tyvärr gick förändringarna inte på djupet. Traditionens makt är stark, och ute på vischan kastades inga slöjor, däremot glåpord mot Soraya och hennes lagvigde.

Inte minst förargades landsbygdens skäggiga patriarker över att även månggifvet var på väg att lysas i bann. Att sedan en diminutiv järnväg rallades fram i Kabul med omnejd blev ytterligare en källa till förbittring. Vadan denna blasfemiska och brinnande teknik- och nitälskan?

Som alla föregångsmän gjorde Amanullah och hans edsvurna kabinettsfölje ödesdiga misstag och felbedömningar. T ex försäkrade man sig aldrig om Arméns stöd för sin reformpolitik. Att sedan engelsmännen (den tidens amerikaner) i vanlig ordning intrigerade och gjorde allt för att diskreditera den sittande regeringen var naturligtvis svårt att förhindra. Bl a spred "Det perfida Albion" fotografier på drottningen när hon, obeslöjad, kysstes på hand av Frankrikes president under kungaparets europeiska rundresa 1927-28, foton som, likt präriebränder, hemsökte varje minsta slättvinkel och högplatå över hela Afghanistan och ställde vanligt folk mot de styrande.

Till sist gjorde shinwari-stammen uppror mot reformivrarna. Den 17 januari 1929, en vinterlik torsdag, marscherade tadjjiken och rövarhövdingen Bacha-i Saqqao, "vattenbärens son", in i kungliga huvudstaden med sin banditeskort och tog över regeringsmakten.

Analfabeten Saqqaos triumf blev emellertid av det kortvariga slaget. Redan i oktober störtades denne vattenmonark och hängdes i närmaste lyktstolpe med ännu ett regimskifte som följd. En viss Nadir Shah, kusin till den landsflyktige Amanullah K, utsågs till rikets enväldige rorsman just på själva 30-talströskeln.

Konsekvenserna blev olyckliga: flickskolorna stängdes, kvinnornas rösträtt avskaffades, slöjor och burkor återtog förlorad terräng, och rekorderliga bihustrur skattades på nytt efter förtjänst, i varje fall av huvudmännen. Ja, mörkret sänkte sig över Hindukush. Att ljuset sedan dess lyst med sin frånvaro, i synnerhet under de trettio år som landet nu bekrigats av Sovjetunionen och USA, bör inte förvåna någon.

☒☒☒ När sovjetledarna och deras (enligt uppgift röda) arméstyrkor invaderade Afghanistan julen 1979, så hette det i krigspropagandan och d:o propåerna att landet skulle industrialiseras, kultiveras, moderniseras o s v. På ett närmast komiskt, eller snarare tragikomiskt, sätt övertog ledarskapet i Moskva den respektabla Amanullahs gamla 1920-talspolitik, låt vara blott på den ideologiska nivån. I praktiken åstadkom kamrat Brezjnev och hans likar inte något annat än ett tilltagande elände. Till den accelererande misären bidrog Reagans USA genom att planmässigt odla fram Usama bin Ladin och den nuvarande epokens fanatiska "jihadister" (heliga krigare).

I det projektet ägde och äger även Pakistan och Saudiarabien stora aktieposter.

Nu mera har Sovjetunionens asiatiska krigsspel som bekant övertagits av Förenta Staterna. Irak ockuperades på våren 2003, medan de första bomberna över Afghanistan föll en knapp månad efter "nine eleven" 2001. Här bör man skilja ett från ett annat. Terrorattackerna mot WTC och Pentagon förbereddes av al Qaida på afghansk mark och, vilket hör till saken, med talibanerna som Usamas generösa värdar – med påföljd att det amerikanska 'engagemanget' i Afghanistan från början kom att sanktioneras av FN. I Irak rör det sig däremot om ett kliniskt övervåld från USA:s sida, ett övergrepp helt utan legitimitet, folkrättslig eller annan.

Mycket står på spel i Afghanistan. Segrar talibanerna ännu en gång, så är risken uppenbar dels att al Qaida på nytt får chansen att operera från sina gamla baser, dels också att ytterst obskyra krafter inom den pakistanska statsapparaten vädrar morgonluft och stärker positionerna. Det är ingen hemlighet att talibanismen är en tidig 1990-talsskapelse av Pakistans säkerhetstjänst ISI. Rörelsen är med andra ord inte enbart lokal. Hela regionen, också Indien och Iran, berörs på så vis av det pågående kriget.

Som *talibs* betecknar man de skolor i pakistanska flyktingläger, där huvudsakligen pashtunska ynglingar gör sina första (och enda) lärospån. Med Koranen som ideologiskt tillhygge passerar de sedan gränsen till Afghanistan och förenar sig med sina bröder i kriget mot de otrogna.

FN-sanktionen till trots är jag personligen kritisk till det sätt på vilket amerikanerna "försvarar sig" mot al Qaida/talibanerna i de afghanska bergen och nere på slätterna. Att vedergällningen för 9/11 pågått oavbrutet i närmare ett helt årtionde är i sig ett memento. Till detta skall läggas den sedvanliga övertron från Washingtons sida på militära medel som det allena saliggörande. Taktiskt sett har man också gjort häpnadsväckande felgrepp. Genom att konsekvent alliera sig med fiendens fiende, dvs med krigsherrar, narkotikabaroner och andra potentater som av olika skäl stått talibanerna emot, har den amerikanska krigsledningen bara gjort ont värre. På många ställen har livsvillkoren för vanligt fotfolk både försvårats och försämrats. Eld har släckts med bensin. I praktiken har ett redan söndertrasat och styckat Afghanistan splittrats upp om möjligt än mer. Det faktum att *yankees* opererar ifrån luften är också förödande: 14 civila bombade till döds "av misstag", påföljande vecka 23 civila, 37 civila, 111 civila o s v, o s v, "de flesta barn, kvinnor och åldringar".

Uppgifter av det slaget når oss ständigt.

Barack Obama trängs mellan sköldarna, och än så länge uppträder han (tyvärr) ungefär som de amerikanska Vita husmännen brukar göra. I fjol godkände han att marionettpresidenten Karzai fick sitta kvar vid de afghanska styrspakarna trots dennes ohämmade valfusk, ett fusk gott och väl i nivå med det av Irans Ahmadinejad regisserade (och av USA så kraftfullt fördömda).

Det var också en av de sista skälvanande dagarna i november i fjol som Obama lanserade sin nya krigsstrategi för Afghanistan: väsentligt utökade truppinsatser om ca 30 000 man extra fr o m i år förutom de 68 000 stridsberedda USA-soldater som redan finns på plats, allt syftande till att göra det möjligt för den (fusk)valda regeringen att ta befäl över det egna landet. Skulle Obama genom den aviserade kraftsamlingen lyckas slå ut vitala delar av motståndet och i övrigt nå de resultat han önskar, så kommer den amerikanska reträtten att påbörjas redan i juli 2011. Två år senare skall Afghanistan i princip vara en *yankee*-fri zon. Det låter för bra för att vara sant.

Sant är det förmodligen inte heller. Hela strategin har ett omisskännligt inslag av *déjà-vu*; man tycker sig ha sett, och hört, allt detta många gånger förr. Det är inte genom att vapeninsatserna och manskapsresurserna ständigt accelererar, som det börjar ljusna över

Hindukush eller längs Amu-Darja. Rent civila insatser måste ges en helt annan och högre prioritet.

Vidare hör det till bilden att man funnit oljereserver och mineraltillgångar i Afghanistan till ett värde av 1000 miljarder dollar (en biljon dollar) och att landets strategiska betydelse är enorm. Ifall inte *detta* spelar in för den amerikanska närvaron, och indirekt för den blågult svenska, så är jag Mullah Omars tvillingbror.

☒☒☒ I ett propagandistiskt och rutinmässigt inlägg på sid 3 i Värmlands Folkblad (26 febr) bröt försvarsminister Sten Tolgfors (m) en lans för vår svenska truppkontingent i Afghanistan. Jag tänker inte polemisera mot Tolgfors, inte just nu, men några markeringar kan ändå vara på sin plats. Det gäller Sten T:s (stjärnbaners)idiom. För det första noterar han att Sverige deltar i den s k ISAF-styrkan, *International Security Assistance Force*, bland annat för slå vakt om vår egen nationella säkerhet – och för det andra bedyrar han att Sveriges insats ”gör skillnad”. Det sistnämnda uttrycket dyker upp hela tre gånger på de 25 slutraderna och har på nolltid blivit en av de nonsensfraser som krigsvännerna hyllar. Vi gör skillnad. Uttrycket återgår på engelskans och amerikanskans ”*make a difference*” och har där en helt annan innebörd än den tolgforska.

Påståendet att de blågula styrkorna i Afghanistan värnar Sveriges nationella säkerhetsintressen är också USA-influerat. Varken från al Qaida eller från talibanerna har vi något att frukta.

Det kvinnliga yrvädet Aurora Nilsson från Västerhaninge och attachén Paul Mohn var de två första svenskar som i nämnd ordning placerade sina fötter på afghansk mark. Båda anlände till Kabul under Amanullahs sista 1920-talsår, Aurora N mest av en slump, Paul M i det lovvärda syftet att inspirera handeln och upprätta diplomatiska förbindelser mellan oss och dem. Tyvärr rann detta Mohn-projekt ut i sanden; ”vattenbärens son” hade en annan agenda. Efter mindre än ett års vistelse på ort och ställe återvände svenskarna, var och en för sig, hem igen.

Att Obama kommer att följa deras exempel är väl bara en from förhoppning. Inte desto mindre vore en amerikansk truppreträtt i juli 2011 en nåd att stilla bedja om.

Mats Parner